

Напрямок : Розвиток економічних інструментів досягнення цілей сталого розвитку

Казьмір В.А.,
директор відокремленого структурного підрозділу
«Могилів-Подільський технологічно-економічний фаховий коледж
Вінницького національного аграрного університету»,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Ринок зерна це складна ієрархічна система економічних відносин, що пов'язана з виробництвом, зберіганням, накопиченням, рухом зерна на засадах вільного ціноутворення, обігу, конкурентного відбору каналів реалізації зерна та державним регулюванням його якості та запасів.

Особливо вагомо питання щодо стану та розвитку ринку зерна в Україні розглядали такі відомі науковці, як: О. Бородіна, Л. Вдовенко, В. Жук, Г. Калетнік, Ю. Лупенко, В. Мазур, М. Месель-Веселяк, Н. Правдюк, М. Сікало, Л. Худолій та ін.

Переважно, вчені окреслюють ринок зерна як один із найважливіших у структурі агропромислового виробництва» і зазначають, що він виконує два основних завдання: по-перше, забезпечує виробництво продовольчого зерна з наступною його переробкою для випікання хліба та хлібобулочних виробів, отримання макаронних та кондитерських виробів; по-друге, виробництво фуражного зерна для використання у якості кормової бази у галузі тваринництва. Це ствердження підтверджується збільшенням обсягів валового виробництва сільського господарства у 2019 році до 680982,4 млн. грн., що на 213507,7 млн. грн. (або на 45,7 %), а валова продукція рослинництва у 2019 році зросла до 538705,6 млн. грн. (або на 63,3 %), за цей же період валова продукція зернових та зернобобових культур збільшилась до 239728,2 (або на 89,1 %).

Слід відмітити, що частка валової продукції рослинництва у валовій продукції сільського господарства зросла з 70,5 % у 2010 році до 79,1 % у 2019 році, тобто на 8,6 %, а частка валової продукції зернових та зернобобових культур у валовій продукції сільського господарства у цей же період збільшилась з 27,1 до 35,2 %, тобто на 8,1 %, а частка валової продукції зернових та зернобобових культур у валовій продукції рослинництва зросла з 38,46 % до 44,5 %, тобто на 6,04 %.

Валовий збір зернових та зернобобових культур зріс у 2019 році до 75143 тис. тон проти 38674 тис. тон у 1991 році (на 95,8 %), хоча за роками спостерігається значне коливання – 3,713.

На таке помітне збільшення валового збору зернових та зернобобових культур вплинуло розширення площ (у 2019 році – 15318 тис. тон, проти 14671 тис. тон у 1991 році, з коливанням за роками – 1,297) та значне підвищення урожайності культур (у 2019 році – 49,1 ц/га, проти 26,5 ц/га, з коливанням за роками – 2,697).

Не зважаючи на стрімке зростання урожайності зернових, все ж фахівці зауважують, що вона помітно менша, ніж, у європейських країнах, так, зокрема у Франції – 74 ц/га. При цьому, науковці стверджують, що потенціал врожайності зернових використаний лише в межах 40–50 %. Ключовими чинниками зростання врожайності зернових та зернобобових культур мають стати інноваційні агротехнології й підвищення якості посівного насіння.

Необхідність державного регулювання ринку зерна, як це не парадоксально звучить, пов'язана із стрімким зростанням обсягів виробництва зернових та зернобобових культур, що генерує додаткові виклики та проблеми.

З проміж них доцільно відзначити наступні:

- ✓ загострення конкуренції на глобальних ринках;
- ✓ зниження світових цін та відповідно, падіння обсягів експортних надходжень;
- ✓ брак потужностей та складських площ для надійного зберігання й якісної переробки зерна та їх застарілість;
- ✓ логістична малопотужність вітчизняних портів та залізничних перевозок;
- ✓ обмеженість каналів дистрибуції;
- ✓ сучасні аграрні інноваційні технології, забезпечуючи високу продуктивність праці, сприяють підвищенню рівня безробіття в сільській місцевості;
- ✓ малопотужність переробних заводів;
- ✓ деформація традиційних виробничих ланцюгів.

Окрім того, слід акцентувати, що пандемія COVID-19 спровокувала зниження доходів населення.

У такій ситуації, підтримуємо позицію науковців, які обґрунтовують, що оскільки наша держава обрала напрям інтеграції у європейську та світову економіку, то стратегія розвитку агропромислового комплексу має бути спрямована на формування продуктивних ринків і галузей виробництва, які б забезпечували пріоритетні позиції та ефективне функціонування.